

Už 20 let chráníme lidi tam, kde jsou nejzranitelnější

12.1.2026 - | Kancelář veřejného ochránce práv

Už od roku 2006 působí ombudsman jako národní preventivní mechanismus. Navštívujeme místa, kde lidé nemohou svobodně odejít nebo jsou odkázáni na cizí péči. Sledujeme, jak se s nimi zachází, a upozorňujeme na problémy. Díky tomu pomáháme předcházet špatnému zacházení a posilovat důstojnost každého člověka.

Národní preventivní mechanismus stojí na jednoduchém principu. Jít přímo na místa, kde jsou lidé nejzranitelnější. Ombudsman proto navštívuje například věznice, policejní cely, dětské domovy, domovy pro seniory, psychiatrické nemocnice nebo další pobytová zařízení. Jsou to místa, odkud lidé nemohou sami odejít, nebo jsou odkázáni na péči druhých.

Co je národní preventivní mechanismus (NPM)?

Je to způsob, jak stát předchází špatnému zacházení s lidmi. Jde o prevenci. O nezávislé kontroly, rozhovory a doporučení ke zlepšení podmínek. V Česku vykonává NPM na základě svého mandátu ombudsman, ale v jiných státech to může být i samostatný orgán.

NPM působí prostřednictvím tzv. systematických návštěv, které nejsou formální kontrolou od stolu. Ombudsman a jeho spolupracovníci mluví s lidmi, kteří v zařízeních žijí, i s personálem. Dívají se na prostředí, denní režim i na to, jak se řeší konfliktní situace. Zajímají se o soukromí, zachování lidské důstojnosti a respekt k potřebám každého jednotlivce. Nečekají na stížnosti. Přicházejí i tam, kde se lidé bojí ozvat.

Výstupem z návštěv nejsou sankce, ale doporučení. Ta míří k vedení zařízení, ale i ke státu. Často se týkají drobných, ale důležitých věcí – například způsobu komunikace, nastavení pravidel nebo každodenní péče. Jindy upozorňují na systémové problémy, které se opakují na více místech. Díky tomu se daří postupně zlepšovat podmínky v zařízeních napříč Českou republikou.

„Naše role je preventivní. Nehledáme viníky, ale cesty ke zlepšení. Když se podaří změnit praxi dřív, než dojde k vážnému pochybení, má to smysl. Dvacet let zkušeností nám ukazuje, že osobní návštěva a otevřený dialog fungují,” říká zástupce ombudsmana a dětského ombudsmana Vít Alexander Schorm, kterého ombudsman pověřil výkonem národního preventivního mechanismu.

Za dvacet let své existence se národní preventivní mechanismus stal pevnou součástí ochrany lidských práv v Česku. Pravidelné návštěvy a dlouhodobá doporučení přispěly k větší otevřenosti zařízení a ke zlepšení zacházení s lidmi, kteří jsou na systému závislí. Ombudsman tak plní roli nezávislého pozorovatele, který dává hlas těm, kteří ho často nemají.

Více informací o zjištěních ombudsmana v jednotlivých typech zařízení nebo která konkrétní zařízení ombudsman a jeho spolupracovníci navštívili za uplynulých 20 let, naleznete na webu. A o všem, co nás čeká tento 21. rok národního preventivního mechanismu, budeme také informovat.

https://www.ochrance.cz/aktualne/uz_20 let_chranime_lidi_tam_kde_jsou_nejzranitelnejsi